

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1971	ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1971	ΚΑ' ΤΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ. ΤΕΥΧΟΥΣ 2
--------------------------	-------------------------	--------------	----------------------------

Η ΑΚΑΤΑΝΙΚΗΤΟΣ ΕΛΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗΣ

Του κ. ΛΕΟΝΤΟΣ ΜΑΚΚΑ

Πρώην Υπουργού και Ειδικού Καθηγητού τῆς Α.Β.Σ.Π.

Τὸ θέμα πού θά ἐξετάσω, τὸ θεωρῶ τόσης σπουδαιότητος, ὥστε ἔκρινα ἀπαραίτητον νὰ λύσω τὴν σιωπὴν μου καὶ νὰ ὀμιλήσω δημοσίᾳ, ἔπειτα ἀπὸ τὰ τόσα τελευταῖα ἔτη. Ἴσως ἄλλως νὰ πρόκειται νὰ ἀκούσετε ἀπόψε τὸ κύκνειόν μου ἄσμα, τὸ ὁποῖον ὑψώνω καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ ἀγαπητοῦ μου «Παρνασσού», μὲ τὴν ἐξαίρεσιν τῆς προσεχοῦς Τετάρτης, ὅπου θά ὀμιλήσω γαλλιστί καὶ πάλιν ἐδῶ περὶ τοῦ Charles de Gaule. Εἶχα ὅμως καὶ μίαν συναφῆ ὑποχρέωσιν νὰ ἐκθέσω τὴν γνώμην μου ἐπὶ τοῦ ζητήματος, πού ἀπὸ 25ετίας δὲν ἔπαυσα νὰ τοποθετῶ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ἀπασχολήσεών μου: τὸν Εὐρωπαϊκὸν ρόλον τῆς Ἑλλάδος. Ἔχω πάντως πεισθῆ καὶ παραμένω πεπεισμένος, ὅτι εἶναι τόσον ἀκατανίκητη ἡ ἀμοιβαία ἔλξις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐρώπης, ὥστε ὀφείλομεν, νομίζω, ὄχι μόνον νὰ τὴν σεβόμεθα ἀπολύτως, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ἀξιοποιοῦμεν κατὰ τὸ δυνατόν, διὰ νὰ ἀνυψώσωμεν τὴν περιωπὴν μας ὡς Ἕλληνες, ἐπὶ ποινῇ ἐξαφανίσεώς μας ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν συντελεστῶν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἔλξις εἶναι μάλιστα διπλή: Ὅχι μόνον ἔμεῖς ἐλκυόμεθα πρὸς τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ καὶ ἡ Εὐρώπη — μέχρι σήμερον ἀκόμη τοῦλάχιστον — πρὸς ἡμᾶς.

Γεωγραφικὴ — ἄρα ἀκατάλυτος — εἶναι ἡ πηγὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς αὐτῆς ἔλξεως. Ὅχι μόνον, μάλιστα, εἴμεθα ἀρρήκτως ἀνέκαθεν συνδεδεμένοι οἱ Ἕλληνες μὲ τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ ἑλληνικὴ ὑπῆρξε καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ πατρότης τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου. Ἀφοῦ «Εὐρώπη» ὠνομάζετο, κατὰ τὴν Μυθολογίαν, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κάδμου, ἥτις περιηγήθη πρὸς νότον καὶ δυσμὰς τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, ὑπὸ τὴν πολυπλευρον πίεσιν τοῦ Διός, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ὑπῆρξεν ἡ μητέρα τοῦ Μίνωος καὶ τοῦ Ραδάμαντος, τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν δικαστοῦ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ διὰ νὰ πηδήσωμεν ἀπὸ τὴν Μυθολογίαν εἰς τὴν Γεωγραφίαν καὶ τὴν Ἱστορίαν, συγχρόνως ὡς γεωγραφικὸν καὶ ἱστορικὸν ἀκατάμαχτον ἐπιχείρημα ἐξεδήλωσεν ὁ Οὐίνιστων Τσώρτσιλ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύνολον, ὅταν ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως βιαίως ἐξώθησε τὸν Ἄγγλον

Ἐπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Μπέβιν, ὅπως εἰσέλθῃ ἡ Ἑλλάς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης, ὅταν μεταβᾷς πρὸς τοῦτο — τῇ ἰδικῇ μου παρακλήσει — εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, διεσάλπισε τὸ περίφημον: «Δὲν νοεῖται Εὐρώπη δίχως τὴν Ἑλλάδα!» . . . Χάρις εἰς αὐτὸν τὸν ἀφορισμὸν, ἡ Ἑλλάς ἔγινε τὴν ἐπομένην, τὴν 5ην Μαΐου τοῦ 1948, ἰσότημον μέλος τῆς ὀργανωμένης Δυτικῆς Εὐρώπης!

Ἡ γειτνίασις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Εὐρώπην, ἀπὸ γεωγραφικῆ κατέστη καὶ ἱστορικῆ, ἀλλὰ καὶ ψυχολογικῆ. Θὰ παρατηρηθῇ δέ, ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν καὶ νοτιανὴν πλευρὰν ὑπάρχει ἴση περίπου ἀπόστασις μετὰ τῆς χώρας μας καὶ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ὅση καὶ πρὸς τὴν Εὐρώπην, ἐν τούτοις, ἡ πρὸς δυσμὰς Εὐρωπαϊκὴ ἔλξις ἐξεδηλώθη μετὰ πολὺ ἐντονωτέραν ἐπιμονήν: Ἦδη ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὰ ἐκεῖ περιεπλανήθη, ὁ Ἄτλας καὶ ἡ Ἄτλαντις γύρω ἀπὸ τὸ τέρμα τῆς Μεσογείου ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ἔθεοποιήθησαν, πρὸς δυσμὰς ἐπίσης ἐδοξάσθη ἡ Μεγάλῃ Ἑλλάς, ἐκεῖ δὲ μάλιστα, πρὸς τὴν Σικελίαν, οἱ Ἀθηναῖοι ἤσκησαν τὸν μόνον γνήσιον ἰμπεριαλισμὸν τῶν — ἐπίσης, ἐξ ἄλλου, μετὰ τοὺς Ρωμαίους ἐπετεύχθη, ἐν τῇ ἐννοίᾳ δυτικῆς προσεγγίσεως, ἡ ἀμοιβαία κατάκτησις τῶν προγόνων μας, πού κατεκτήθησαν ἀλλὰ καὶ κατέκτησαν τοὺς κατακτητὰς — προεκλήθη, τέλος, πάντοτε πρὸς τὴν Δύσιν, ἰδίως μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἀσκησις τῆς μονίμου ἔκτοτε ἑλληνικῆς ἐπιρροῆς.

Ἡ ἔλξις μετεβλήθη δηλαδὴ εἰς ἔξιν. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἐπὶ τῆς Δύσεως ἑλληνισμοῦ δὲν περιωρίσθη πλέον εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς ὑπόστασιν, ἀλλὰ προσεῖλκυσε καὶ πρόσθετον καὶ καταπληκτικὴν οὐσίαν, βαθύτατα καὶ κατ' ἀξίαν πνευματικὴν, βάσει ψυχολογικῆς ἀλληλεπιδράσεως καὶ ἐκπολιτιστικοῦ δυνάμιμοῦ. Τὸ δὲ γεγονός ὅτι ἐπεκράτησεν ὁ πρὸς τὴν Δύσιν προσανατολισμὸς τῶν Ἑλλήνων — θαυμάσατε τὴν γραμματικὴν αὐτὴν ἀντίφασιν! — Θὰ ἔδει νὰ ὀνομασθῇ «προσδυτισμὸς», ἀντὶ τῆς συνταυτίσεώς τῶν μετὰ τὴν Ἀσίαν καὶ μετὰ τὴν Ἀφρικὴν, λόγῳ τῆς ἐκεῖ μεγαλεπήβολου ἐξελίξεως ὀλοκλήρου τῆς ἐποποιίας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου — ἡ ἐπικράτησις τῆς πρὸς τὴν Εὐρώπην πορείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὀφείλεται εἰς τὸ ἀνώτερον προβάδισμα ὀρισμένων δεδομένων καὶ γεγονότων. Διότι ἐξ Εὐρώπης ἐναντὶ τῆς Ἑλλάδος προήρχετο ὁ προκλητικώτερος ἀνταγωνισμὸς, ὁ πλέον ἐπικίνδυνος συναγωνισμὸς, ἡ πλέον ἐπίζηλος ἀμιλλα, γύρω ἀπὸ τὴν ἐπιθετικότητα τῶν Ρωμαίων, γύρω ἀπὸ τὴν διχοτόμησιν ἔπειτα τῆς Χριστιανοσύνης εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, γύρω ἀπὸ τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ τὴν ἀντιζηλίαν μετὰ τὴν Σταυροφόρων καὶ Βυζαντινῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ γύρω τέλος τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ κέντρου βάρους εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, τόσον ἀπὸ δυναμικῆς κρατικῆς ἀπόψεως ὅσον καὶ λόγῳ ἐκπολιτιστικῆς δημιουργικότητος.

Εἰς τὸ Ναυαρίνον ὅμως συνεφιλιώθησαν τελείως Ἕλληνας καὶ Εὐρωπαῖοι, περίξ τῆς ἰδέας τῆς Ἐλευθερίας. Ὁ Κοραῖς ἐν τῷ μετὰ τὴν ἐπρόβαλε τὸ δίπτυχον ἀξίωμα ὅτι ἡ γενικὴ ἀπελευθέρωσις ἔχει ἀνάγκην μορφώσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφώτισις δέον νὰ προέρχεται ἀπὸ ἓνα ὑψηλὸν πνευματικὸν κέντρον καὶ μίαν θερμὴν φιλευθερὰν ἐστίαν. Καὶ πράγματι μετὰ πηγάς τὸ Λονδίνον

καί τὸ "Οξφορδ, τὸ Παρίσι καί τὸ Μονπελλιέ, τὴν Βενετιάν καί τὴν Πίζαν, τὸ "Αμστερδαμ, τὸ Στρασβοῦργον, τὴν Γενεύην, τὸ Χάιδελμπεργκ, τὸ Μόναχον καί τὴν Βιέννην, ἐξελληνίσθη οὐσιαστικῶς καί ἐξεπολιτίσθη ἔτσι κατὰ τὸν 18ον καί 19ον αἰῶνα ὁ κόσμος ὅλος.

Ἐπετεύχθη δὲ τοῦτο τὸ ἀξιοσημείωτον ὅτι οἱ Ἕλληνες παρέμειναν ὁμόφωνοι μέχρι τοῦ θανάτου Γεωργίου τοῦ Α', περίξ τοῦ δόγματος τῆς πολιτικῆς συνεργασίας μετὰ τὴν Ἀγγλίαν καί τὴν Γαλλίαν. Ἄλλ' ἐχρειάσθη ἡ βαρῦγδουπος ἀπειλή καί ἔκρηξις ἐν Ἀθήναις τοῦ πρωσσικοῦ μιλιταρισμοῦ τῷ 1915, ἀργότερα ἡ μαρξιστικὴ μάσκα καί μάλιστα τοῦ σοβιετικοῦ διεθνισμοῦ, καί τέλος ὁ χιτλερισμὸς μετὰ τὰ «στούκας» του, τοὺς «γκάουλάιτερ» καί τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, διὰ νὰ δυσφημισθῇ ἡ εὐρωπαϊκὴ νοοτροπία μέσα εἰς ἓνα ξεσχισμένον κόσμον, τόσον ὥστε διηρωτᾶτο κανεὶς ἐὰν ὑπῆρχεν ἀκόμη Εὐρώπη.

Αὐτῆς τῆς καταβαρῶσεως τῆς Εὐρώπης ἐπωφελήθη ἡ Ἀμερικὴ διὰ νὰ ἐπιβληθῇ, διὰ νὰ ἀσκήσῃ βαθύτατον ἐπηρεασμὸν ἐπὶ πολλῶν Εὐρωπαίων καί διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου. Καί ναι μὲν εἶναι βεβαίωτατον ὅτι ὁ ἐπηρεασμὸς τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὸν ἀμερικανισμὸν δὲν ἐστερήθη — καί ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα — εὐνοϊκῆς, εὐεργετικῆς μάλιστα ἐνεργείας. Οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι ἔσωσαν τοὺς Δυτικοὺς Εὐρωπαίους, χάρις εἰς τὸν τεράστιον ἀμερικανικὸν δυναμισμὸν, ἀλλὰ καί ἡ βοήθεια πρὸς τὴν Εὐρώπην τῶν Ἀμερικανῶν — ἀνευ τῆς Εὐρώπης ἄλλωστε καί ἡ Ἀμερικὴ θὰ ἐχάνετο — ὄχι μόνον ἐπέτρεψεν εἰς τὴν μισὴν ἡπειρὸν μας νὰ βγῇ νικήτρια, ὁλλὰ συνετέλεσε καί εἰς τὴν ἰδικὴν μας νικηφόρον ἀντικομμουνιστικὴν ἄμυναν μετὰ τὴν τελευταίαν διεθνή σύρραξιν. Ἀκόμη δὲ καί τώρα τὸ NATO κρατεῖ τὸ ἰσοζύγιον τῆς Εἰρήνης, ἐνῶ τὸ Σύμφωνον τῆς Βαρσοβίας συνεχίζει τὴν ἀνατολικήν, τὴν σοβιετικὴν ἀντίθεσιν. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπίσης ἰσορροπία τῆς Εὐρώπης μετὰ τοὺς τρομακτικὸς σεισμοὺς τοῦ αἰῶνος μας, κατωρθώθη καί αὐτὴ χάρις εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, μολοντί ἐπὶ ἐπιπέδου πολὺ χαμηλοτέρου τοῦ προπολεμικοῦ. Ἀπὸ κοινωνικῆς δὲ τέλος ἀπόψεως καί τῆς πολιτειακῆς τάξεως καί ὀργανώσεως εἰς τὴν ἀμερικανικὴν πάντοτε σκιὰν ὀφείλεται μέχρι σήμερον ἡ διατήρησις εἰς τὸ ἡμισυ τουλάχιστον τῆς Εὐρώπης τοῦ καπιταλισμοῦ καί τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς σκέψεως, τοῦ λόγου, τοῦ τύπου καί τῆς ἐλευθέρας οἰκονομίας.

Ἄλλὰ μέσα εἰς αὐτὸν τὸν περίπου κατασταλαγμένον Δυτικὸν κόσμον, ἓνα μελανώτατον ἐρώτημα τίθεται. Ποίου εἴδους πολιτισμὸς, ποίου φωτεινὸν πνεῦμα — ποὺ ἦταν ἄλλοτε ὁ πολυτιμότερος θησαυρὸς τῆς ὅλης εὐρωπαϊκῆς ζωῆς — δημιουργεῖται, ποὺ νὰ γοητεύσῃ, νὰ λάμπῃ, νὰ σπιυθηρίσῃ, νὰ δροσίσῃ, νὰ ξαναζωτανέψῃ τὸν κόσμον ὅλον; Πῶς θὰ ξαναγελάσουν οἱ ἄνθρωποι, ποὺ πιέζονται κάτω ἀπὸ τὸ ἄγχος τῆς ἐποχῆς μας; Πῶς θὰ ἐπιζήσῃ ἡ γῆ, ἀφοῦ μόνον ὑπὸ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ τρόμου εὐρίσκει σήμερον τρόπον ἢ ζωὴ νὰ κρατῇ ἀκόμη ἔστω καί τὰ ταραγμένα μάτια τῆς, τὰ ἔνστικτά τῆς, τὸν αὐθορμητισμὸν τῆς, λησμονῶντας τὴν ἀγωνίαν καί τὸ παραλήρημά τῆς; Ἄλλὰ καί ἡ Εὐρώπη ποὺ εἶναι ἡ καλύτερα ψυχικῶς ὀπλισμένη διὰ νὰ ἀνα-

γεννηθῆ καὶ πάλιν, μετὰ τὸν τωρινὸν μας Μεσαίωνα, πῶς θὰ δαμάσῃ τὰ κακὰ δαιμόνια καὶ πῶς θὰ κυβερνήσῃ τὸ μέλλον, ἐφ' ὅσον τὸ φάσμα τοῦ θανάτου δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐκλείψῃ παρὰ μόνον χάρις εἰς τὰς δύο ὑπερδυνάμεις τῆς ξηρᾶς, τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος, ἢ ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁμως ἐπιρροή τῆς Εὐρώπης εἶναι πολὺ ἀσθενική καὶ κινδυνεύει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀκόμη νὰ παύσῃ καὶ νὰ ἀσκήτῃ ;

Μόνη σαφῆς διέξοδος ἀπὸ τὸν τραγικὸν σημερινὸν λαβύρινθον εἶναι ἡ ἐξῆς ὑπὸ πλῆθι : Πρῶτον, νὰ συμφιλιωθοῦν ἐκεῖ ὅπου συμπλέκονται τὰ συμφέροντά των αἱ δύο ὀγκώδεις αὐταὶ ὑπερδυνάμεις. Ἄλλ' ἐπὶ πλεόν, μετὰ τὴν συμφιλίωσιν, πρέπει καὶ νὰ ἐπιτύχουν κάτι δυσκολώτερον ἀκόμη : Νὰ προσεγγίσουν τοὺς τρόπους τῆς πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς των ὀντότητος. Ὅραμα, θαύματος ὀπτασία ! Πάντως ὁμως μόνον τότε θὰ ἀνακουφισθῆ ὁ κόσμος καὶ θὰ ἀναπνεύσῃ ἐλεύθερος καὶ γόνιμος, ἐφ' ὅσον καὶ πάλιν δὲν θὰ μᾶς ἀπειλήῃ ἡ Κίνα καὶ ὁ Τρίτος κόσμος τῶν περίπου ὑπαναπτύκτων.

Ἐν ἀναμονῇ ὁμως πάντως τῆς πολλαπλῆς ἀπαραιτήτου λύσεως, ὁ μὲν τρίτος Παγκόσμιος πόλεμος εὐτυχῶς παραμερίζεται, ἀλλ' ἡ ζωὴ περιέργως, ραγδαίως καὶ ἀκατάπαυστα, ὅπως καὶ τώρα, θὰ μεταμορφώνεται, θὰ μεταμφιέζεται, θὰ μεταρρυθμίζεται, θὰ μετατοπίζεται. Καὶ οἱ μὲν Ἀνατολικῆς ἀντιλήψεως ἄνθρωποι ἀντιμετωπίζουν τὴν ἄνευ πολέμου ἡμέρα τῆ ἡμέρα συνεχιζομένην αὐτὴν ζωὴν, μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν τυφλὴν μοιρολατρίαν, τὸ «κισμέτ» τῶν Τούρκων, οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι ; Οἱ πλεῖστοι ἴσως, οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοί, εἴτε ἐν ὀνόματι τῆς μυστικοπαθοῦς λύσεως τῶν πατέρων των, ποὺ πιστεύουν εἰς τὴν ὀντότητα μιᾶς αἰώνιας ὑπάρξεως, ἣτις μᾶς παρηγορεῖ διὰ τὸ ἀπὸ θεοῦ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν σταμάτημα τῆς παρουσίας μας ζωῆς — εἴτε μὲ τὸν ὠραῖον ἐκείνον παραλογισμὸν ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ λησμονῶμεν τελείως τὴν προοπτικὴν τοῦ βεβαίου, ἐν τούτοις, θανάτου μας, ἐφ' ὅσον ἀναπνέομεν ὁμως ἀκόμη ! . . .

Ποία ὁμως ἐμφανίζεται ἡ ὑπὸ διαρκῆ ἀμφισβήτησιν τοιαύτη ζωὴ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς μας ; Ἡ ὑπαρξίς μας αὐτὴ ὑφίσταται μέσα εἰς τὸν Δυτικὸν κόσμον τὴν διαρκῆ ἀλλοίωσιν τὴν ὁποίαν ἐνίοτε αἰφνιδιστικῶς μεταβάλλει καὶ μετατρέπει ἢ τεχνοκρατίσ, ἢ κοιτίς τῆς ὁποίας εἶναι ἡ Ἀμερικὴ. Τότε δὲ πλεῖστοι ἀναμνήσεις λησμονοῦνται καὶ πολλοὶ χθεσινοὶ νόμοι ἀτονοῦν ὑπὸ ἀμερικανικὸν κυρίως ἀνεφοδιασμὸν των, διὰ μιᾶς διαρκοῦς ἀλλαγῆς καὶ καινοτομίας, ὅποτε δημιουργοῦνται νέοι ἄνθρωποι, νέα πολιτεία, νέοι πολιτισμοί. Ἡ βιομηχανία ἀλλάζει ὀλόκληρον τὸν τρόπον τῆς ζωῆς. Ἡ ἐπιστήμη τότε νοθεύεται ἀπὸ τὸν ὕλισμὸν τοῦ χρήματος. Ἡ τεχνοκρατία ἀνάγεται εἰς τὴν θρησκείαν ἐνὸς καινοφανοῦς ἱμπεριαλισμοῦ.

Ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια καταντᾷ ὡς ὄνομα παραδοξολογία ἀφοῦ σβύνει αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀτομικισμὸν μέσα εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ πιθανοῦ καθολικοῦ μας θανάτου καὶ ὑπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ σύμπαντος ἢ καὶ ἀπιθάνου κόσμου. Καὶ ἡ Εὐρώπη δύσκολα παρακολουθεῖ ὑπὸ τὴν παρδαλὴν αὐτὴν δρᾶσιν τὸν νέον τρόπον τοῦ ἀμερικανιστὶ ζῆν καὶ τοῦ ἀλγεβρικῶς σκέπτεσθαι. Διότι, ἂν δὲν ἀντιδράσωμεν, μέσῳ μαθηματικῶν πλεόν ἐξισώσεων θὰ συνεν-

νοούνται τοῦ λοιποῦ ὅλοι οἱ ἀμερικανισμένοι κυβερνῆται μας, ὁπότε θὰ παύσῃ νὰ ἐφαρμόζεται τὸ ἑλληνικὸν καὶ εὐρωπαϊκώτατον «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος»...

Τὸν ἀθάνατον αὐτὸν λόγον, ταχύτερα καὶ ἀποδοτικώτερα ἢ Δυτικὴ Εὐρώπη εἶναι ἱκανὴ νὰ συγκρατήσῃ καὶ νὰ ἀναγεννήσῃ. Διατί; Διὰ πολλὰς αἰτίας: Διότι συνδυάζει, ὡς κληρονόμος μὲν τῶν προγόνων μας, τὸν σεβασμὸν τῆς παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνατότητα ἀνευρέσεως τοῦ μέσου ὄρου τῆς παρούσης ἰσορροπίας διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς σημερινῆς πραγματικότητος, τέλος δὲ τὴν ἄσκησιν τῆς δαισθήσεως τοῦ τί χρειάζεται μελλοντικῶς ὁ πολιτισμὸς διὰ νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς ὅλην τὴν γῆν. Ἔχει βεβαίως καὶ ὁ Δυτικὸς πολιτισμὸς τῆς Εὐρώπης ἀνάγκην τοῦ χρήματος, ὡς μέσου ὅμως καὶ ὄχι ὡς αὐτοσκοποῦ, χωρὶς δηλαδὴ νὰ μεταβάλλῃ τὸ χρῆμα ὡς μόνον λόγον ὑπάρξεως καὶ ὡς μόνον τρόπον ἐπικρατήσεως εἰς τὴν ζωὴν. Εἰδικώτερον τὸ χρῆμα διευκολύνει φυσικὰ τὴν διάδοσιν, τὴν ἀξιοποίησιν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐπιστήμης, μολονότι οἱ ἀρχαῖοι τοῦλάχιστον Ἕλληνες, οἱ πατέρες τῆς Ἐπιστήμης, δὲν ἠσθάνθησαν αὐτὴν τὴν ἀνάγκην... Ἄλλὰ καὶ ἡ Εὐρώπη δὲν ὑπέταξε καὶ δὲν ὑπεδούλωσε ποτὲ τὸν ἐπιστήμονα μέσῳ τῆς τεχνοκρατίας, ἢ ὁποῖα ἀγνοεῖ, ἴσως μάλιστα καὶ νὰ περιφρονῇ τὸν ἄδολον ἐπιστημονικὸν δογματισμὸν. Ἀντὶ τῆς διαρκoῦς χρηματοδοτήσεως, ἢ ἀπλῆ προικοδότησις, πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Πέραν τέλος καὶ τοῦ χρήματος καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πνεύματος ἀκόμη, τὴν Ἐλευθερίαν δικαίως προβάλλει ὁ Δυτικὸς Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, ὡς εὐαγγέλιον, ὡς θρησκείαν, ὡς προμετωπίδα τῆς ἰδεολογικῆς του λατρείας, ὡς θεότητα.

Χωρὶς καὶ νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν Ἀρχαιότητα, περιοριζόμενοι καὶ μόνον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ κόσμου κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἑκατονταετηρίδας, ἢ φιλοσοφία, ἢ τέχνη, ἢ ἀρχιτεκτονικὴ, ἢ φιλολογία, ἢ μουσικὴ, ἢ νομοθεσία, ἀκόμη καὶ ἡ μόδα, δηλαδὴ ὅλη ἢ ἀνωτέρα καὶ ἐντονωτέρα ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐθεμελιώθη χάρις εἰς τὴν σφραγίδα ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐπισημοποιεῖται ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς. Καὶ ὅμως εἰς βῆρος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐξεπηδήθη ὁ διπλὸς παραλογισμὸς ποὺ ἀπειλεῖ τὸν κόσμον: Ὁ κίνδυνος τῆς ἐκ τῶν ἄνω ἐξολοθρεύσεως τῆς οἰκουμενικῆς ζωῆς ἀνθρώπων καὶ ἀγαθῶν καὶ ἢ ἐκ τῶν ἔνδον ἐκμηδένισις, διὰ τῆς τεχνοκρατικῆς βιομηχανίας, ὁλοκλήρων τῶν ἐπιτεύξεων τῆς πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀντὶ τῆς ὁποίας δημιουργεῖται ἢ σημερινὴ φρενίτις τῆς καταναλώσεως.

Τὴν διπλὴν πάντως ἀντίδρασιν ἐναντίον ἀμφοτέρων αὐτῶν τῶν παραλογισμῶν μόνον ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἤμπορεῖ νὰ ἀντιμετώπισῃ, καὶ μόνον δι' ἑνὸς νέου Οὐμανισμοῦ. Διότι μόνον ὁ ἀνανεωμένος Εὐρωπαϊκὸς Οὐμανισμὸς παραμένων ὁ ἴδιος, ὡς ὁ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀναγεννήσεως, ζωντανὸν γέννημα καὶ θρέμμα τῆς γνησιωτέρας ἀγάπης τῆς ζωῆς καὶ τῆς βαθείας πίστεως εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ ἐπωφελοῦμενος συγχρόνως ὅλων τῶν εὐεργετικῶν κατορθωμάτων τῶν τελευταίων αἰώνων, διὰ τὴν ὑγείαν, διὰ τὴν ἐλευθερίαν, διὰ τὴν κίνησιν καὶ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀνθρωπότητος, μόνον ἢ ἀνθησις αὐτοῦ τοῦ πλουσιωτάτου ἀνθρωπισμοῦ ἤμπορεῖ νὰ μᾶς ἐμφυσήσῃ,

μέσω μιᾶς ἁρμονικῆς εὐρωπαϊκῆς ἐξελίξεως, μιὰν κάποιαν αἰσιοδοξίαν διὰ τὸ μέλλον.

Ὅποτε παρουσιάζεται, ὡς ἀπαραίτητος ὅρος τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς ἡ ἔνωσις τῆς Εὐρώπης, ὅπως καὶ θὰ τὸ ἀναπτύξωμεν ἀμέσως.

*
* *

Τίθενται πράγματι, Κυρίαι καὶ Κύριοι, τὰ μόνιμα στοιχεῖα.

1ον) Διατί ἡ ἔνωσις τῆς Εὐρώπης εἶναι προϋπόθεσις ἑνὸς ὀργανωμένου Οὐμανισμοῦ, ὥστε ἔναντι τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐλκύεται καὶ νὰ ἐλκύη;

2ον) Πῶς θὰ ἀντιταχῶμεν ἔναντι τῶν σημερινῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ραδιοῦργων ὑπονομευτῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως;

3ον) Ποίαν ἔκτασιν πρέπει καὶ ἡμπορεῖ νὰ ἔχη ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις διὰ νὰ εἶναι ἐξησφαλισμένη ἢ ἐσωτερικῆς συνοχῆς;

Καὶ 4ον) Πῶς θὰ προσαρμοσθῇ ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζύμωσιν ὑπὲρ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως;

1ον) Ὁ Οὐμανισμὸς ἔχει πρὶν ἅπ' ὅλα ἀνάγκην ἑνὸς κλίματος, μιᾶς ἀτμοσφαιρας εἰρήνης καὶ συνεργασίας. Τελείαν ἄρνησιν τοῦ Οὐμανισμοῦ συνιστοῦν οἱ πόλεμοι, ἀκόμη καὶ οἱ σκληροὶ ἀνταγωνισμοὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἰδίως μεταξὺ ἐκείνων τῶν λαῶν ποὺ γεωγραφικῶς, ἀτμοσφαιρικῶς καὶ οἰκονομικῶς ὀδηγοῦνται ἀντιθέτως πρὸς τὴν προσέγγισιν καὶ τὴν ἀλληλεγγύην. Ἔτσι, ὁ Οὐμανισμὸς δὲν εἶναι μία στενὴ ἔθνικὴ ὑπόθεσις. Πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὰς θρησκείας, πρὸς τὰς φιλοσοφικὰς ἐκδηλώσεις, πρὸς τὰς μεγάλας σχολὰς τῆς σκέψεως καὶ τῆς πράξεως. Εἶναι μία διεθνὴς σφαῖρα ἐπιρροῆς, ποὺ ἐξαπλώνεται μέσα εἰς μιὰν ζώνην πλατειᾶν καὶ εὐρύχωρην, μὴ προδιαγεγραμμένην ἐκ τῶν προτέρων. Τοῦναντίον μάλιστα περιγράφεται μόνον ἀπὸ τὴν ψυχολογίαν τῶν κατοίκων, τῶν ἀνθρώπων. Διότι Οὐμανισμὸς σημαίνει ἀπλῶς πολιτισμὸν, ὁ δὲ πολιτισμὸς κατὰ μὲν τὸν ἀποφθεγματικώτατον André Malraux εἶναι «ἡ κληρονομία τῆς εὐγενείας τοῦ κόσμου», κατὰ δὲ τὴν λεπτήν εἰρωνείαν τοῦ Edouard Herriot εἶναι «ἐκεῖνο ποὺ μᾶς παραμένει ὅταν ἐξεχάσαμεν ὅλα τὰ ἄλλα! . . .».

Ἄλλὰ καὶ ὁ πολιτισμὸς ἐν γένει καὶ ὁ Οὐμανισμὸς καὶ ἡ συσσωμάτωσις τῶν συντελεστῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, ἔχουν ἀνάγκην ὀρισμένων κανόνων καὶ μιᾶς ἀρχιτεκτονικῆς συνθέσεως.

Ἔτσι ὀργανώνεται ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ περιχαράκνεται ὁ Χάρτης τῆς Εὐρώπης, ὡς προσπάθεια ὀδηγοῦσα εἰς τὴν Ἐνωσιν, ἐφ' ὅσον ἡ πρώτη προεργασία ἐπετεύχθη διὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου. Καὶ ὡς πρὸς τὰς τάσεις αἱ ὁποῖαι διευτώθησαν σχετικῶς, ὀφείλομεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι καμμία ἐξ αὐτῶν δὲν ἔθιξεν ὀριστικῶς τὴν Ἑλλάδα, ὥστε νὰ χαλαρώσῃ τὴν ἔλξιν ποὺ τὴν συνέδεε καὶ τὴν συνδέει πρὸς τὴν Εὐρώπην. Μολονότι δυστυχῶς διεπράχθησαν ἄλλα βαρύτερα σφάλματα τὰ ὁποῖα ἔκαμψαν τὴν ὅλην εὐρωπαϊκὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀποπειρῶνται ἤδη νὰ τὰ ἐπανορθώσουν οἱ ὀξυδερκέστεροι

Ευρωπαίοι. Αὐτὰ δὲ πρέπει νὰ ἐπισημανθοῦν συντόμως, διότι ἀποτελοῦν παραδείγματα πρὸς ἀποφυγὴν καὶ διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ἀναφέρω :

Α') Τὸ ὅτι ἤρχισεν ὁ κατακερματισμὸς τῆς ἠπείρου μας μετὰ τὴν Μικρὰν Εὐρώπην τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, μεταξὺ 6 καὶ μόνον συνησπισμένων οἰκονομικῶς Κρατῶν ἀντὶ τῶν 15 ἢ 16 ἐλευθέρων δυνάμεων τῆς ἠπείρου μας. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ τὸ ἐσχολίασα διὰ μακρῶν εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Βουλῆς τὴν 9ην Μαΐου 1953, τοσοῦτω μᾶλλον ποῦ ἐπέκειτο τότε καὶ ὁ στρατιωτικὸς συνασπισμὸς μόνον τῶν 6. Καὶ εὐτυχῶς τοῦτο ἀπεσοβήθη διὰ τῆς ἀπορρίψεως τοῦ συναφοῦς Σχεδίου ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Βουλῆς. Ἡ δὲ Κοινὴ Ἀγορὰ παρέμεινε μὲν μετὰ τὰ λαμπρὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ καὶ μετὰ σαφῆ τάσιν διαπλατύνσεως τῆς σχετικῆς Κοινότητος, ἢ ὅποια δέον νὰ ἐξελιχθῆ πρὸς τὴν πλήρη ὁμοτιμίαν, ὅπως ἰσχύει ἤδη καὶ εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης.

Β') Τὸ ὅτι, δεύτερον μεγάλον σφάλμα, ἐπροπαγανδίσθη ἐντονώτατα ἡ ὁμοσπονδιακὴ καὶ ὑπέρεθνικὴ συσσωμάτωσις τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, ἔξω δηλαδὴ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη φαίνεται νὰ πρόκειται νὰ ἀπορρίπτεται ἐπὶ πολλὰς ἀκόμη δεκαετηρίδας, διότι τὰ πλεῖστα τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, μετὰ τὴν Ἀγγλίαν ἐπὶ κεφαλῆς, θὰ ἀποκρούουν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν ὑποταγὴν τῆς ἐξουσίας τῶν Κοινοβουλίων των εἰς τὸν νόμον τῆς εὐρωπαϊκῆς πλειοψηφίας.

Γ') Ἀκόμη τέλος δραματικώτερα ὑπῆρξεν ἡ ἐπίμονος προσπάθεια τῆς Γαλλικῆς, τότε, πολιτικῆς νὰ ἀποκλείσῃ ὀριστικῶς, ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν τὴν Μ. Βρετανίαν, λόγῳ τῆς στενῆς τῆς δῆθεν ἐπαφῆς μετὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ἢ ὅποια ἐθεωρήθη τάχα ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ τὸ λάθος τοῦτο, τοῦ κατὰ τὰ ἄλλα τόσον μεγαλοφυοῦς Στρατηγοῦ ντὲ Γκὼλ, ἔδει νὰ ἐξοβελισθῆ ἔστω καὶ ὡς φαντασιοπληξία, κἀν, διότι ἀντιθέτως ἡ στενὴ ἐπαφὴ Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς εἶναι ἀναπόφευκτος, καὶ κατὰ Ἰσοκράτην δέον μάλιστα νὰ θεωρῆται καὶ ὡς σκοπιμωτάτη, ὅπως καὶ προκειμένου ἄλλοτε περὶ τῶν Ἑλλήνων ὁ μέγας αὐτὸς ρήτωρ ἐτόνισε τὸ γνωστὸν του ἀξίωμα ὅτι εἶναι ὁμοθενεῖς «οἱ τῆς ἡμετέρας παιδείσεως μετέχοντες». Ἦτο ὁμως τὸ σφάλμα μᾶλλον θεμελιῶδες, διότι ἡ ἀγγλοαμερικανικὴ γειτνίασις ἐπιτρέπεται καὶ θὰ ἐπιτρέπη τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀξιοποίησιν τοῦ ἀμερικανικοῦ ἠθικοῦ παράγοντος, ἀφοῦ ἄλλωστε ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἀντιθέτως ἐμφανίζεται ἤδη διὰ τοῦ ΝΑΤΟ, ὡς ἀλληλέγγυος τῆς ἀμερικανικῆς πολιτικῆς. Πάντως διὰ τῆς ἄρσεως τῶν σφαλμάτων αὐτῶν, θὰ ἐνταθῆ ἔτι μᾶλλον ἡ ἔλξις ποῦ ἐνώνει τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἐπάνω εἰς τὸ πολιτικὸν πλεόν ἐπίπεδον.

2ον) Καὶ αὐτὰ μὲν ἦσαν σφάλματα αὐτῶν τούτων τῶν καλοπροαιρέτων Δυτικῶν Εὐρωπαίων. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὴν ἀναδίπλωσιν τοῦ Οὐμανισμοῦ καὶ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἰδεώδους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως ἐσταμάτησαν καὶ διεκύβευσαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἄλλα ὠρισμένα γνωστὰ κακῆς προελεύσεως καὶ κακῆς θελήσεως ἀντιευρωπαϊκὰ γεγονότα, ποῦ ἐκινδύνευσαν νὰ ὑπονομεύσουν τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀτμόσφαιραν. Ἀναφέρω δὲ ὡς τοιαῦτα : τὴν

σοβιετικήν πολιτικήν ἔναντι τῆς Τσεχοσλοβακίας, με ἐπίπτωσιν τὸν κίνδυνον μιᾶς βαθυτάτης ἀναφλέξεως ἐν Εὐρώπῃ — τὴν φοιτητικὴν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ἐξέγερσιν τοῦ 1968, τῆς ὁποίας δὲν ἀπεκαλύφθη μὲν ἐπίσημως ὁ συγκεκριμένος σκοπός, ἀλλὰ πάντως διεφάνησαν τὰ ἐλατήριά της σαφῶς ἐπαναστοτικά καὶ ἐξευρωπαϊκά, — τέλος τὴν ὑπὸ τῶν γεγονότων αὐτῶν παροχὴν ἐκρηκτικῶν καὶ ἐντυπωσιακῶν ἐπιχειρημάτων περὶ τῆς δῆθεν τελειωτικῆς καὶ θανασίμου κρίσεως τῆς γηραιᾶς ἡπείρου μας.

Αὐτὰ δὲ ἐγράφησαν καὶ προεβλήθησαν τότε ; Καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ἀγγλία ἤρχισεν ἐπιμόνωσ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν εἰσοδοχὴν της εἰς τὴν Κοινὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἀγορὰν—ὅταν καὶ ἡ Σουηδία, καὶ ἡ Ἴρλανδία, καὶ ἡ Νορβηγία, καὶ ἡ Αὐστρία, καὶ ἡ Δανία, καὶ ἡ Ἑλβετία ἐπιζητοῦν περίπου τὸ ἴδιον — ὅταν γίνεται προσφάτως ἐπίσημος συζήτησις διὰ τὴν προσεχῆ ἐμφάνισιν ἐν Εὐρώπῃ ἑνὸς τεραστίου διεθνοῦς πόλου νομισματικῆς ἔλξεως, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου θὰ ὀδηγηθῶμεν σαφῶς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἐνοποίησην τῆς Δυτικῆς μας ἡπείρου (πρὸ μηνὸς ἐδημοσιεύθη σχετικῶς μία ἀξιόλογος μελέτη τοῦ πάντοτε συγγραφικῶς δραστηριωτάτου, πρώην ὑπουργοῦ, κ. Λεωνίδα Δερτιλῆ) — ἀφοῦ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ο.Η.Ε. ὡς τὸ δυναμικώτερον κέντρον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ὑποκαθιστῶσα καὶ αὐτὸ τὸ ἀμερικανικὸν μέχρι τότε προβάδισμα — καὶ ἀφοῦ ἐπίσης γενικὸς κατευνασμός παρατηρεῖται μεταξὺ τόσοσ τῶν φοιτητικῶν ὅσον καὶ τῶν συνδικαλιστικῶν κύκλων τῆς Γαλλίας καὶ ἀλλαχοῦ; ἀλλὰ καὶ ἀρχὴ οἰκονομικῆς συνεννοήσεως τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ὅπως τὲ ἀποδεικνύει ὀλόκληρον τὸ περίφημον ἀνοιγμα πρὸς Ἀνατολὰς καὶ ὅπως τὸ ἀναλύει τὸ πρόσφατον βιβλίον τοῦ Ἀμερικανοῦ οἰκονομολόγου Σαμουήλ Πιζάρ, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ὄπλα τῆς Εἰρήνης» ἐκυκλοφόρησε κατ' αὐτὰς συγχρόνως καὶ ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ...

Μήπως ἄλλωστε δὲν παρατηρεῖται καὶ μία ἐνίσχυσις ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ τῆς αὐξήσεως τῆς Ἀτλαντικῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀμύνης, ἰδίως ἐν τῇ Μεσογείῳ, καθ' ἣν ὥραν ὁ ἀμερικανικὸς συντελεστὴς τοῦ NATO πρόκειται νὰ ἐλαττωθῇ ;

3ον) Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὰς διαβολικὰς διαβολὰς ἐναντίον τῆς Εὐρώπης, τὴν ὥραν ποὺ ὀμιλοῦν ἀφ' ἑαυτῶν ὑπὲρ αὐτῆς αὐτὰ ταῦτα τὰ γεγονότα... Διότι ἐκεῖνο ἀκριβῶς ποὺ τίθεται σήμερον με ἐξαιρετικὴν βαρύτητα δὲν εἶναι ἐὰν ἡ Εὐρώπη ἤμπορῇ καὶ θέλῃ νὰ ἐνωθῇ, ἀλλὰ ποῖων Εὐρωπαίων πρέπει καὶ ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ Ἐνωσις ; Τὴν δὲ ἐξεύρεσιν τῆς λύσεως τοῦ μεγάλου αὐτοῦ θέματος καθιστᾷ ἐπίκαιρον ἡ ἀπὸ τινος καιροῦ συζητουμένη πρότασις τοῦ Σοβιετικοῦ συνασπισμοῦ περὶ πραγματοποιήσεως μιᾶς Πανευρωπαϊκῆς διασκέψεως ἀσφαλείας. Διότι προφανῶς ἡ σοβιετικὴ πατρότης τῆς προτάσεως ἀφήνει νὰ μαντεύσωμεν ὅτι ἀποβλέπει εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτειακὴν νομιμοποίησιν ὄλων τῶν κρατῶν ὅσα δὲν ἔχουν μέχρι σήμερον ἀναγνωρισθῇ ὡς μέλη τῆς Ἐνώσεως τῆς Εὐρώπης. Ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου τὸ σήμερον ἀπὸ τοῦ 1948 ἤδη ὑφιστάμενον καθεστῶς ἔχει καθορίσει, συγκεκριμένως ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Εὐρώπης, ποῖον Εὐρωπαϊκὸν Κράτος ἀναγνω-

ρίζεται ως μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, ἐφ' ὅσον διέπεται ὑπὸ κοινοβουλευτικοῦ καθεστώτος καὶ παραδέχεται τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου.

Εἶναι πρόδηλον ὅτι ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι ἀδύνατος ἡ εἰσδοχὴ εἰς μίαν Πανευρωπαϊκὴν Ἐνωσιν, τινῶν ὑπὸ τὴν σημερινὴν σύνθεσιν ὠρισμένων μελῶν, δηλαδὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν ποὺ κυβερνῶνται ὑπὸ Σοβιετικὴν συγκρότησιν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ φασιστικῶς διοικουμένων, ὡς ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλία. Εἶναι δὲ καὶ δυσχερὴς ἡ ἐξέυρεσις τῆς διατυπώσεως μιᾶς πλέον εὐλυγίστου ἀντιλήψεως περὶ κοινοβουλευτικῆς ἐξουσίας καὶ περὶ ἀναγνώρισεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου, διότι κάθε γνήσιος καὶ εἰλικρινὴς ἄνθρωπος ἢ εἶναι ἢ δὲν εἶναι ὁπαδὸς τῶν δύο αὐτῶν πολιτικῶν δογμάτων.

Ἡ Πανευρωπαϊκὴ πάντως Διάσκεψις ἀσφαλείας θὰ ἡμπορέσῃ λοιπὸν νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἀστυνομικὴν καὶ δυναμικὴν ἐν γένει καὶ μόνον ἐξασφάλισιν τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν μὴ φιλελευθέρων Κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει οὐδεμίαν ἐγγύησιν θὰ προσφέρουν οἱ δικτάτορες ὅτι θὰ ἐφαρμόσουν ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰς ἀνειλημμένας ὑπὲρ τῆς Εἰρήνης ὑποχρεώσεις των, τὰς ὁποίας μόνον ἡ ἄδολος διεξαγωγή τῶν λαϊκῶν ἐκδηλώσεων ἡμπορεῖ νὰ διασφαλίσῃ.

Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἐντελῶς ἀόριστος διατύπωσις τῆς ἐσχάτου γαλλο-σοβιετικῆς δηλώσεως τοῦ Ὀκτωβρίου 1970 περὶ συστήματος ἀποκλείοντος τὴν ἀπειλὴν ἢ τὴν βίαν καὶ ὁμιλοῦντος περὶ ἑδαφικῆς ἀκεραιότητος, περὶ μὴ ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν Κρατῶν, περὶ ἰσότητος αὐτῶν καὶ περὶ ἀνεξαρτησίας.

Καὶ εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι πολλαὶ ἀκόμη καὶ μεγάλαι δυσχέρειαι ἐμποδίζουν εἰσέτι τὴν πραγματοποιήσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, ὅπως τὴν ἐλπίζομεν καὶ τὴν εὐχόμεθα. Ἀλλὰ αἱ πλεῖστοι εὐτυχῶς ἐξ αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν ἀρχίζουν νὰ παραμερίζωνται. Παραδείγματος χάριν τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα ποὺ ἤδη ἀνεφέραμεν — ἐπίσης, τὸ περιβόητον καὶ ἀπὸ τόσων ἐτῶν ἐπίμαχον θέμα τοῦ Βερολίνου — ἐπίσης τὸ λεπτότατον θέμα τῆς ἀνατολικῆς παραμεθορίου τῆς Γερμανίας εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ Ὄντερ - Νάϊσσε, μετὰ τὴν ἀνασύστασιν τῶν σχέσεων Γερμανίας - Πολωνίας — ἐπίσης δέ, τέλος, καὶ τὸ ὀγκῶδες πρόβλημα τῶν σχέσεων Ἀμερικῆς καὶ Ρωσίας, τὸ ὁποῖον, ὡς πρὸς τοὺς στρατιωτικούς ἐξοπλισμούς βασικῶς πρόκειται νὰ ἐπηρεάσῃ καὶ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου καὶ τὴν εἰρήνην ὀλοκλήρου φυσικὰ τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ καὶ ἀκόμη πλατύτερα ἐὰν κυττάξωμεν τὴν ἱστορικὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἐνώσεως τῆς Εὐρώπης, πάντοτε ἐπίστευσα καὶ περισσότερον παρὰ ποτὲ πιστεύω τώρα, ὅτι ἡ μοῖρα καὶ τὸ μήνυμα τῆς Εὐρώπης στηρίζονται τελικὰ καὶ βασικὰ — ὅπως καὶ ὁ κ. Ἀγγελος Τερζάκης τὸ ἐτόνισεν ἐσχάτως — εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἠθικὴν δύναμιν τῶν νέων. Καλὰ βέβαια τὰ 17 Ἴνστιτούτα Εὐρωπαϊκῶν Σπουδῶν ποὺ ἔχουν δημιουργηθῆ εἰς ἑπτὰ χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης — καλὴ ἐπίσης ἡ κυοφορουμένη ἴδρυσις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας, ὡς καὶ ἡ προτεινομένη σύστασις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κέν-

τρον Μορφωτικής 'Αναπτύξεως, ομοιόμορφον, παρά τὴν πολύπλευρον ἐξέλιξιν τῆς παιδείας, τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς λειτουργίας τῆς ὅλης εὐρωπαϊκῆς πνευματικῆς προσπάθειας, εἰς τρόπον ὥστε, κοντὰ εἰς τὸν ἔθνικὸν πατριωτισμόν, νὰ καλλιεργηθῇ καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ φιλοπατρία. Ἀλλὰ πέραν ὄλων αὐτῶν ἐκεῖνο ποῦ ἐμφανίζεται ὡς προϋπόθεσις τῆς δημιουργίας τοῦ εὐρωπαϊοῦ πολίτου, εἶναι ἡ θρησκευτικὴ πράγματι λατρεία τοῦ Οὐμανισμοῦ καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, ἀπὸ ὀλόκληρον τὴν νεολαίαν τῶν ἐλευθέρων λαῶν τῆς ἡπείρου μας . . .

4ον) Εἰς τὴν ἐποχὴν μας, τὸ μέλλον προελαύνει μὲ βῆμα ταχὺ καὶ τὸ μέλλον αὐτὸ πρέπει μὲ ἐξαιρετικὴν προσοχὴν καὶ ραγδαία νὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν, λαμβάνοντες σπουδαίας ἀποφάσεις. Αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐταὶ ἀφοροῦν καὶ τὸν Δυτικὸν κόσμον καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μὲν Εὐρώπη πρέπει ἀπέναντί μας, νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὀριστικὴν καὶ δικαίαν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος, μέσα εἰς τὸ ἰδικόν της κοινωνικὸν σύστημα, ποῦ εἶναι καὶ ἀπέναντι τῶν συστημάτων τοῦ ὅλου κόσμου, τὸ σοφώτερον καὶ φρονιμώτερον. Ἐξ ἄλλου, αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τείνουν πρὸς τὴν περισυλλογὴν τῶν δυνάμεων των καὶ ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, μολονότι θὰ διατηρηθῇ βεβαίως ἀκόμη τὸ NATO, ὡς καὶ πρέπει ἄλλωστε νὰ παραμείνῃ.

Εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην πάντως ἔχουν γνῶσιν οἱ φύλακες, ποῦ εἶναι καὶ πλείστοι ἀλλὰ καὶ βαθύτατα ἐμποτισμένοι ἀπὸ τὴν πείραν τοῦ ὀλοκλήρου καὶ τραγικοῦ 20οῦ αἰῶνος μας, ἔχουν δὲ καὶ τὸ ἀπειρον πλεονέκτημα τῆς ἤδη ὑπάρξεως ὡς πυρῆνος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Ἐν Ἑλλάδι ὅμως χρειάζεται ἰδιαιτέρα προσοχή. Διότι ἡ λήψις ἐνίοτε μεγάλων ἀποφάσεων εἶναι μονομερῆς καὶ κρίσιμος, εἰς ζητήματα κυρίως λεπτῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ὅποτε δύναται νὰ συμβῇ καὶ διάπραξις λάθους: τοῦτο εἶναι βεβαίως ἀνθρώπινον, δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ ἀφορᾷ τὴν ἐσφαλμένην, ἐρμηνείαν τῆς ἔθνικῆς μας κυριαρχίας, πρὸς τὴν ὁποίαν βεβαίως καὶ νὰ παραμένωμεν βαθύτατα πιστοί. Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν τὴν βασικὴν ἀλήθειαν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι ἀπείρως πλέον ἔθνικῶς σκόπιμον ὅπως ἡ κυριαρχία ἐνὸς Κράτους — καὶ δὴ μικροῦ ὅπως ἡ Ἑλλάς — νὰ εἶναι ἐλευθέρως συνδεδεμένη μὲ ἕνα ὄργανον πολυμελές, κοινῆς πολιτικῆς ἠνωμένων Κρατῶν, παρά νὰ εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐξηρητημένη ἀπὸ μίαν μοναδικὴν δύναμιν. Ἰδίως ποῦ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν εἶναι πιθανώτατον ἡ μοναδικὴ μας Σύμμαχος — δηλαδὴ, διὰ νὰ ὀμιλήσωμεν ἀπροκαλύπτως, αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι — νὰ ἀπομακρυνθῇ, ἔν τινι μέτρῳ τῆς Εὐρώπης, ἴσως διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ καὶ ἐσωτερικὰς ἀνωμαλίας. Ὅποτε θὰ κινδυνεύσωμεν νὰ εὐρεθῶμεν καταδικασμένοι εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς ἀπολύτου αὐταρκειας. Ταύτης ὅμως τὰς τόσας τραγικὰς συνεπειὰς ὑπέστη πρὸ 50ετίας ἤδη ἡ Ἑλλάς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἡ αὐτάρκεια αὐτῆ — ἀκόμη τραγικώτερα εἰς τὴν τωρινὴν ἐποχὴν — θὰ μᾶς ἄφηνε σήμερον εὐάλωτον καὶ ἀναπόφευκτον θῦμα — βορὰν τοῦ βορρᾶ, τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἡ σύνδεσις συνεπῶς μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα, ὅπως καὶ ἡ συμφιλίωσις μας μὲ τὴν Διεθνή Ὀργάνωσιν Ἐργασίας, ὄχι μόνον εἶναι ἀναπότρεπτα, ἀλλὰ καὶ ἐμφανίζονται ὡς ζητήματα ζωῆς ἢ θανάτου. Καὶ ἐπειδὴ θὰ

πρόκειται περί ανασυνδέσεως και μόνον τῆς Ἑλλάδος με τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην και ἐφ' ὅσον, ὡς πιστεύω, ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ σφοδρότατα τὴν ἐπιθυμεῖ λόγω τῆς γνωστῆς ἔλξεως μας πρὸς τὴν Δύσιν, δὲν μᾶς μένει παρὰ νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν καταβολὴν τοῦ τιμήματος. Τὸ τίμημα ἄλλως τε τοῦτο, ὄχι μόνον βαρὺ δὲν θὰ εἶναι, ἀλλὰ και αὐτὸ εὐεργετικώτατον, ἀφοῦ θὰ εἶναι συνυφασμένον με τὴν ἐπάνοδόν μας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα, δηλαδὴ με τὴν ἤδη ὑπεσχημένην ἀπόδοσιν τῆς πλήρους πολιτικῆς ἐλευθερίας εἰς τὸν κυρίαρχον Ἑλληνικὸν λαόν! . . .

Κυρίαί και Κύριοι,

Εἶπα και ἐλάλησα, ἀμαρτίαν οὐκ ἔχω. Ὁ ἀγαπητὸς και ἀξιοθαύμαστος Πρόεδρος μας, ὁ κ. Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλος, διεδήλωσε πέρυσι εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὡς οἰκουμηνική ἰδέα κινδυνεύει νὰ καταποντισθῆ μέσα εἰς τὸ χάος τοῦ συγχρόνου κόσμου. Κάπως ὀλιγώτερον πλατεῖα ἡ εὐρωπαϊκὴ και μόνον δοξασία, δὲν θὰ καταποντισθῆ, τὸ ἐλπίζω, ἰδίως αὐτή, μέσα εἰς τὸ χάος τῆς σημερινῆς ἀναρχίας. Διότι ὅσονδήποτε και ἂν εἶναι ἴσως ἀληθινόν — ὅπως ἐγράφη ἀπὸ κάποιον ἀπογοητευμένον και ἀπαισιόδοξον — ὅτι «κατοικοῦμεν ἕνα κόσμον γεμᾶτον ἀπὸ πτώματα ἰδανικῶν», ἀλλὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν ἰδεῶδες — ἀσφαλῶς αὐτὸ — δὲν μυρίζει πτωμαῖνην, διότι στηρίζεται εἰς τὴν αἰωνίαν γῆν τῆς ἡπείρου μας και ἀντλεῖ τοὺς χυμοὺς του στὴν ἀγέραστην και ἀθάνατην πραγματικότητα.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Μηνιαία Ἐπιθεώρησις

τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρίας Διοικήσεως Ἐπιχειρήσεων

Ἐκδομένη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1966

Γραφεῖα : Φιλελλήνων 6, Ἀθήναι

Τηλέφωνον : 220.789

Δι' ἐγγραφὴν Συνδρομητῶν

και πώλησιν τευχῶν

πρὸς δρχ. 30 ἕκαστον